

nemcsak egy-egy fejezetcím tanuskodik, sokkal inkább az összes fejtegetéseken végigvonuló szellem.

A második tanulmány semmi egyéb, mint az előző könyv VII. részéből a két utolsó fejezetnek külön füzetben való közreadása. Ez nem hiba. A szerzőnek azonban lejt a tényt füzete címlapján mindenesetre jeleznie kellett volna. Ez a két kis fejezet különben szerencsésebb alkotás így önállóan, ilyen kis terjedelemben leköti a figyelmet és valóban rátereli az érdeklődést az önnevelésre. S tanítóval szemben ennél többet aligha tehetünk. Ez a feladatot e néhány lapon pompásan teljesíti. Épen ezért ez a füzet a legértékesebb.

A harmadik tanulmány egyes fejezetei a *Magyar Gyermeknevelés V—VI.* évfolyamában jelentek meg sorozatosan. Az első részben az *általános alapelvek* címen mondtak, ha nem is szóról-szóra, de rövidített módon gondolatmenetei az első könyv megfelelő fejezeteinek. A második rész, mely a nevelés önneveléséről szól, több új gondolatot tartalmaz.

E munkák gondos átolvasása után önkéntelenül megkérdezi az ember önmagától: Mi volt a szerző szándéka? Népszerű munkát akart írni az önnevelésről és sokak figyelmét szükségességére felhívni? Ehhez túlságosan bőre szabja mondanivalóit. — Az önnevelés elméletét szándékozott megírni? Ehhez nincs elég áttekintése. — Vagy egyszerűen a benne élő gondolatokhoz keresett megfelelő szöveggel alátámasztott kifejezési lehetőséget és alkalmat? Ez utóbbi a valószínű. Ez elismerésre méltó törekvés. De ebben a formájában mint nevelésügyi irodalmi alkotás, alig jelent valami értéket.

A szerző kétségtelenül sokat olvasott. Nagy az irodalmi tájékozottsága. Erről tanuskodnak az első könyv lábjegyzetei, az irodalom rovat, valamint a függelékként közölt bibliográfia. Hiányzik azonban munkáiból az uralkodó gondolat, a vezető eszme. Gondolatmenetei sok helyütt zavarosak. Ezt a tartalmi zavart növeli stílusának pongyolasága. Sok-sok jóakarattal megírt munkák ezek. Nagy önbizalomra vall azonban, hogy a szerző ilyen nehéz, a nevelés egyik legnehezebb kérdésének fejtegetésére vállalkozott. Erejét ez a vállalkozás mindenképen felülmúlta. A szerzőnek többet kell olvasmányain elmélkednie s gondolatait vezető eszmék köré csoportosítania. Akkor a magyar nevelésügyi irodalomnak idővel hivatott-tollú és eredményes munkása lesz.

Jankovits Miklós.

Erdős Zoltán: Nemzetnevelési tervezet. 1940. 8-r., 52 l:

Szerzőnk — maga írja — azért meri elgondolását »nemzetnevelési tervezet«-nek nevezni, mert — szerinte — a nemzetnevelés jellegzetes törekvése a nemzeti érzés tudatosra fejlesztése. 1935 óta ezért sürgette különféle beadványaiban elsősorban értelmiségünk egységes nemzeti szellemben való nevelésének megszervezését. Tette ezt azért, mert meg van győződve arról, hogy reménytelen annak a népnek a sorsa, amelyet nem hat át egységes nemzeti szellem.

Perszeverációs tünetnek vehető, hogy a nevelési rendszert még ma is csak élő fához tudja hasonlítani, ahogy ezt a századfordulón tették.

»Nevelés-fá«-jának gyökere a családi nevelés; törzse olyan nevelési intézmény, amelynek három, 4—4 osztályból álló és egymásra épülő tagozata van; az egyes tagozatok felső osztályából nyúlnak ki a szakképzés oldalágai, az egésznek koronáját pedig a felső és legfelsőbb képzés szolgáltatja.

1937 óta összes illetékes tényezőink következetesen mellőzik az »elemi« szó használatát, mint amely épen nevelési szempontból indokolatlanul lett a népiskola jelzője. 1940:XX. t.-c.-ünk is »a nyolcosztályos népiskoláról« szól. Ezzel szemben szerzünk, — valószínűleg a »Grundschule«-ra gondolva, — a népiskola alsó négy osztályát »elemi iskola« néven szerepelteti. Ebből kerülnek a tanulók »egy négyosztályos, úgynevezett népiskolába«, vagy pedig »az egyetlen, egységes középiskola-típus« négy alsó osztályában folytatják tanulmányaikat. A népiskolai nevelést a levontképzés (leányképzés) egészíti ki, szerves folytatója a katonai szolgálat, valamint az iskolán kívüli népművelés. Ezekben látja a nemzetnevelés elsőrendű közvetlen eszközeit.

A gimnázium alsó tagozata — latin nélkül — előkészítő lenne egyfelől a felső tagozatra, másfelől a szakképző iskolákra. Utóbbiak azonban csak altiszti fokozatú szakképzést nyújtanának. A meglevő középfokú szakoktatási intézményeket pedig »akadémiák«-ká fejlesztené.

A nevelés legtöbb kérdését csak internátussal látja megoldhatóak.

Érdekes, hogy ép abban az évben, amikor hazánkban elkészült az első tanulóotthoni (internátusi) rendtartás az összes középiskolákra kiterjedő egyetemes nézőpontok tekintetbevételével, akad szerző, aki szerint »ideális« az lenne, ha minden gimnáziumi növendék bentlakhatnék az internátusban«. A dolgozat 21—28., 32., 42. és 46. lapjain angol és amerikai ihletőt is túlszárnyalva sürgeti a tanulóotthoni nevelést. Főiskolai és egyetemi fokon, ép az internátus felhasználásával, egyidejűleg a tartalékos tisztképzést is megoldhatónak véli.

Igaz az, hogy sok társadalmi nehézségnek, sok bajnak a forrása az egyetemi és főiskolai ifjúság tervszerű nevelésének hiánya. Szép az a megállapítása, hogy a nevelő a legnagyobb emberi értékek fejlesztő munkása.

Kár, hogy bizonyos modorosságok (pl. az előszónak könyomatos aláírása is) zavarják, egyes homályosan fogalmazott mondatok és különösen a hihetetlenül hibás interpunkció megnehezítik a füzet olvasását.

Váradí József.

Dániel Anna: Angyalok. (Brunsvik Teréz élete.) Budapest, 1940., 133 lap.

Biczó András rajzaival.

Régi panaszunk a leánynevelés terén, hogy nélkülözzük a magyar női eszményképeket megörökítő, forrásmunkák alapján készült, kellemes modorban megírt munkákat. A jó ifjúsági, történeti regénynek feltételei a komoly forrástanulmány, a gördülékeny, szép nyelv és az ifjúság lelkének ismerete. E három kelléket egyesíti magában Dániel Annának gróf Brunsvik